

Српски народопис

9-10. РАЗРЕД

За домаћу српску националну мањину питање језика и културе представља основни услов очувања и јачања њеног идентитета. Услед десетлећима присутних и у све већој мери уочљивих асимилацијских тенденција, порасла је улога васпитно-образовних установа у даљем одржавању језика, ширењу културе и националног идентитета. Управо због наведених разлога, задаци васпитно-образовног рада не могу се ограничити искључиво на преношење знања и развијање вештина. Главни циљ коме се тежи је стицање многострано примењивих практичних знања и способности, које су уједно и предуслов за предузимање радњи, базираних на вредностима: умеће дефинисања самога себе, односно просуђивања, отвореност према науци и уметности и постизање што бољих резултата у оквирима појединачних способности и могућности. Удовољавање наведеним захтевима омогућава живот у пуном осећању одговорности.

У знаку доживотног учења, првенствени нагласак просветне политике националне мањине у Мађарској јесте одржавање и развој васпитно-образовне понуде, која ће за свакога бити достижна и приступачна. Васпитање и образовање, које се припадницима националних мањина нуди на њиховом матерњем језику, верује да ће се они током разних животних раздобља користити пруженом могућношћу.

Висок ниво знања језика, традиција неговања и чувања специфичности локалних говора и обичаја, познавање историје и садашњости – све то чини саставни, неотуђиви део националног идентитета. У данашње модерно доба процес учења, који се остварује кроз међуљудске односе, од истог је значаја као и стицање знања и информација, односно израда стратегија поступања. Наведено је од великог значаја за домаће националне мањине, будући да они владају са два матерња језика. При томе треба имати у виду да, услед раније поменуте асимилације, просветне установе не могу базирати на знању језика које ученици са собом доносе од куће. У интересу успешности образовне делатности ова промењена ситуација треба да се одрази и на развојним компетенцијама и садржајима општег образовања.

Циљеви и задаци, везани за одређен наставни предмет, постављају се на основу специфичности појединих предмета, као што је на пример чињеница да наставни предмет у све већој мери треба да преузима улогу породице у преношењу појединих вредности и традиција, и њихово поштовање.

Са најважнијим обичајима у традиционалној култури, са начином вођења живота и са културом националне заједнице ученици националних школа са српским наставним језиком први пут се суочавају у живим (интерактивним) ситуацијама. На основу поменутих доживљаја, у оквиру предузетно и пројектно оријентисаног просветног рада, водећи се начелом постепености, стичу знања из историје, етнографије, језика и књижевности националне заједнице, о медијима.

Ученици су свесни тога да су екстерни, ван породични простори за чување обичаја у традиционалној култури – разне институције и организације. Изучавање наставног предмета „Етнографија“ омогућава и оспособљава ученике да науче да буду толерантни и отворени према другим народима и нацијама, да их прихвате.

Одржавање овог предмета недељно једном омогућава стицање темељног знања и развијање навика и вештина. Оквирни наставни план етнографију конституише као самостални наставни предмет.

Задатак који себи поставља наставни предмет „Етнографија“: преношење идентитета и вредности, утиче на избор методског поступка. Настава у отвореним

видовима образовно-просветног рада омогућава стицања знања од самог доживљавања, преко акције (делања) и разумевања, па све до стеченог искуства.

Ови креативни и акцијски облици обраде (учење по станицама, учење у радионицама, музејско-педагошки њорк-схопови, школски пројекти) ученицима омогућују стицање искуства, до којих они не могу доћи у уобичајеној животној средини. На овај начин долази до постепеног формирања оних компетенција, које их оспособљавају за извођење самосталних пројеката.

Тематске целине	Број часова
Познавање историје	4
Познавање етнографије	10
Географски положај, природне вредности	5
Упознавање просторне уметности и стваралаштва српске народности	10
Прошлост и садашњост Српске основне и средње школе „Никола Тесла“ у Будимпешти	4
Сумирање и писмени задаци	3
Укупан број часова	36

У учениковом схватању света и оцењивању прошлих догађаја етнографија игра велику улогу, ученикова пажња им је при томе у првом реду усмерена на људе из прошлости, и то на своје претке. Од великог је значења и у подизању националне самосвести и неговању националног идентитета, осим тога, подстиче ученике на упознавање и очување културно-историјских и верских вредности и традиција уже и шире околине. Обрада етнографске грађе претпоставља примену метода за унапређење знања и вештина које се базирају на личним искуствима и које код ученика подижу и повећавају ниво моралне и националне свести, осим тога доприносе побољшању вештина у решавању појединих ситуација и доношењу одлука, односно у унапређењу ученикове толеранције.

9. РАЗРЕД

Тематска целина/ Развојни циљ	Познавање историје	Број часова 4
Раније стечено знање	Праисторија, држава, империја (царевина).	
Образовно- развојни циљеви тематске целине	Приказ историјских догађаја и збивања, указивање на узрочно-последичне повезаности појава кроз приказ људских судбина. Уређење догађаја познате приче у времену, пружање помоћи при анализи узајамних повезаности.	
Знања/развојни захтеви		Корелација
<p>На основу текстуалних докумената стицање знања о прадомовини Словена, о формирању Прве српске државе (Дукља, Рашка).</p> <p>Познавање етнографије</p>		<p><i>Српски језик и књижевност:</i> књижевни и историјски одломци.</p> <p><i>Историја, друштвено и грађанско образовање:</i> историјска прошлост, познавање друштва и информације о држављанству, појединац и цивилизацијска средина.</p>
Кључни појмови/ појмови	Словенско насељавање Балканског полуострва, велике жупаније	

Тематска целина/ Развојни циљ	Број часова 10
Раније стечено знање	Живот у граду, на селу, народни обичаји.
Образовно- развојни циљеви тематске целине	Приказ социолошких наука, развој спознаја о самосталном сакупљачком и етнографског раду на терену. Усмено излагање о искуствима стеченим за време самосталног сакупљачког и истраживачког рада.
Знања/развојни захтеви	
Корелација	
Упознавање српске материјалне културе, карактеристике српске породичне куће (икона, уљанице), поређење уређења старих и савремених ентеријера (вез са мотивима за креветске	<i>Српски језик и књижевност:</i> књижевни одломци,

<p>прекриваче, стоно рубље). Проблематика и анализа саживота различитих генерација, како то утиче на садашњицу? Из оригиналних етнографских изворника - обрађивање годишњих празника, који своје корене вуку од народних обичаја и религијске праксе (зимски празници: Свети Никола, Божић, Свети Сава.</p> <p>Од великог значаја је очување система вредности у патријархалној породици – Слава.</p>	<p>етнографска штива.</p> <p><i>Визуелна култура:</i> ликовна уметност.</p> <p><i>Певање-музика:</i> музички снимци, празнични обреди.</p>
Кључни појмови/ појмови	Богатство мотива, религијска пракса, патријархални морал.

Тематска целина/ Развојни циљ	Географски положај, природне вредности	Број часова 5
Раније стечено знање	Земље, државне границе, региони.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	СТИЦАЊЕ ЗНАЊА ВЕЗАНО ЗА ГЕОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ СРБИЈЕ, ОСОБЕНОСТИ РЕГИОНА У КОЈИМА ЖИВЕ СРБИ (ЊИХОВ БРОЈ, САСТАВ СТАНОВНИШТВА). УКАЗИВАЊЕ НА ПОВЕЗАНОСТ ИЗМЕЂУ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА, НАСЕЉЕНИХ МЕСТА, НАЧИНА ЖИВОТА И ПРИВРЕЂИВАЊА.	
Знања/развојни захтеви		Корелација
<p>Географски положај региона и подручја у Србији, описивање њених природних лепота и туристичких знаменитости.</p> <p>Природне и географске карактеристике северног дела Србије (Војводина, Нови Сад, Фрушка гора). На основу изворних материјала приказивање значајнијих центара, градова Србије (Београд, Ниш). Историјски и савремени српски градови (Рас, Крагујевац).</p> <p>Приказивање регионалних специфичности мађарских крајева у којима живе Срби, и њихов географски опис. Израда карте о неком региону, израда списка о природним, етнографским и културолошким специфичностима (централна Србија, Војводина, Морава).</p> <p>На основу статистичких података географска дистрибуција становништва. Указивање на узајамну повезаност географског окружења и специфичних карактеристика мањинских група, објашњавање дефиниције животних услова. Упознавање са променама у начину живота на основу књижевних и историјских одломака.</p>		<p><i>Географија:</i> домаћи предели, земље.</p> <p><i>Српски језик и књижевност:</i> књижевни одломци.</p>
Кључни појмови/ појмови	Начин живота, регионалне карактеристике, развој подручја, вредности животне средине.	

Тематска целина/ Развојни циљ	Упознавање просторне уметности и стваралаштва српске народности	Број часова 10
Раније стечено знање	Иконопис, барокне цркве.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Пружање помоћи у груписању уметничких дела, анализа и њихово доживљавање. Гране уметности као одраз епоха. Указивање на одраз епоха у појединим гранама уметности и повезаност ликовне уметности са другим гранама уметности.	
Знања/развојни захтеви		Корелација
Приказ особеног стила српских ортодоксних цркава. Приказ пештанске барокне цркве (декоративна капија, интеријер, женска, мушка црква, светиште, иконостас). Нацрти основе цркве у учениковом насељеном месту. називи српских улица, кратко представљање личности чије име оне носе. Карактеристичне стилске ознаке српских архитектонских форми родног краја, српске знаменитости родног краја, надгробни натписи.		<i>Визуелна култура:</i> историја уметности. <i>Српски језик и књижевност:</i> књижевни одломци. <i>Историја, друштвено и грађанско образовање:</i> познавање друштва и информације о држављанству, уметност и друштво.
Кључни појмови/ појмови	Византијски стил, Моравска школа, барок, иконопис.	

Тематска целина/ Развојни циљ	Прошлост и садашњост Српске основне и средње школе „Никола Тесла“ у Будимпешти	Број часова 4
Раније стечено знање	Српске школе, систем школа.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Истраживачки рад о Николи Тесли, чије име носи школа. Самостални избор и примена стручне литературе, пружање помоћи при самосталним пројектним презентацијама.	
Знања/развојни захтеви		Корелација
Животни пут Николе Тесле, живот и рад у Будимпешти, породичне везе, изуми, истраживања, одликовања. Историјске претпоставке данашње српске основне и средње школе: Печуј, Учитељска школа с јужнословенским наставним језиком, Помашка школа с јужнословенским наставним језиком, Будимпешта, Трг Ружа, Основна школа и гимназија. Приказ школе, њен профил, активности, упознавање српске културе и традиције школе, неговање традиција. Вођење истраживачких		<i>Српски језик и књижевност:</i> књижевни одломци. <i>Физика:</i> научници, проналазачи Електромагнетни таласи.

радова, самостална обрада стручне литературе. Самосталан избор и примена презентацијских техника.	<i>Информатика:</i> састављање презентације.
Кључни појмови/ појмови	Јужнословенска, српско-хрватска, српска школа.

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	<ul style="list-style-type: none"> ☐ У току обраде наставног материјала развијање способности прикупљања и коришћења информација, аутоматска примена историјских појмова и израза. Проналажење приказа топографских садржаја: историјских догађаја на карти. ☐ Прошлост, обичаји, препознавање традиција и запажање промена на основу структурне и функционалне класификације. Кроз покрет драмско приказивање догађаја, збивања и појава. ☐ Упознавање природних лепота и вредности Србије, односно приказивање начина живота и измена у привређивању. На основу прикупљених информација припремање реферата о културолошким, етнографским и привредно-економским приликама у Мађарској. ☐ Кроз реч и приказ - дефинисање уметничких дела, архитектонских и природних простора. Разумевање повезаности између историјског доба и уметничког дела. ☐ Препознавање емоционалних, мисаоних, етичких и естетских вредности у уметности. Самостално доживљавање концерата, позоришних представа, културолошког богатства српске националне мањине.
---	--

10. РАЗРЕД

Тематске целине	Број часова
Познавање историје	18
Познавање етнографије	4
Географски положај, природне вредности	5
Упознавање просторне уметности и стваралаштва српске народности	4
Прошлост и садашњост Српске основне и средње школе „Никола Тесла“ у Будимпешти	2
Сумирање и писмени задаци	3
Укупан број часова	36

Тематска целина/ Развојни циљ	Познавање историје	Број часова 18
Раније стечено знање	Праисторија, држава, империја (царевина).	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Приказ историјских догађаја и збивања, указивање на узрочно-последичне повезаности појава кроз приказ људских судбина. Уређење догађаја познате приче у времену, пружање помоћи при анализи узајамних повезаности.	
Знања/развојни захтеви		Корелација
<p>Политика, култура и начин живота у Српској средњевековној држави (време династије Немањића). Упознавање портрета истакнутих личности. На основу слика и догађаја упознавање са падом и распадом Средњовековне српске државе, у првом реду са претпоставкама, током и последицама трагичне Косовске битке 1389-те године. За време обраде разних информација упознавање са положајем српског народа у време Османлијског царства (раја, привилеговани друштвени слојеви, буне). Улога пећке патријаршије. На основу примене стечених знања тражење друштвено-историјских одговора везано за Велику сеобу Срба у области Мађарске, 1690.године. Цар Леополд I.- стварање верске и културне аутономије. Критичко тумачење примерних историјских извора, откривање друштвено-историјских повезаности.</p>		<p><i>Српски језик и књижевност:</i> књижевни и историјски одломци.</p> <p><i>Историја, друштвено и грађанско образовање:</i> историјска прошлост, познавање друштва и информације о држављанству, појединац и цивилизацијска средина.</p>

Кључни појмови/ појмови	Словенско насељавање Балканског полуострва, велике жупаније, раја, миграције и сеобе, хајдуци, архиепископија.
------------------------------------	--

Тематска целина/ Развојни циљ	Познавање етнографије	Број часова 4
Раније стечено знање	Живот у граду, на селу, народни обичаји.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Приказ социолошких наука, развој спознаја о самосталном сакупљачком и етнографском раду на терену. Усмено излагање о искуствима стеченим за време самосталног сакупљачког и истраживачког рада.	
Знања/развојни захтеви		Корелација
<p>Упознавање српске материјалне културе, карактеристике српске породичне куће (икона, уљанице), поређење уређења старих и савремених ентеријера (вез са мотивима за креветске прекриваче, стоно рубље). Проблематика и анализа саживота различитих генерација, како то утиче на садашњицу? Из оригиналних етнографских изворника - обрађивање годишњих празника, који своје корене вуку од народних обичаја и религијске праксе (зимски празници: Свети Никола, Божић, Свети Сава,</p> <p>Ускршњи празници (Врбица) и догађаји за време Недеља великих страсти, са посебним нагласком на литургијски обред Великог петка, Васкрс, Цветна недеља, пролећни и летњи празници (Св.Ђорђе, Духови, Св.Иван (Видовдан).</p> <p>Упознавање обреда везаних за кључне моменте у човековом животу и значајна историјска дешавања, припремање реферата на тему: рођење, брак, смрт, култ мртвих, читуља. Израда пројектног плана о сакупљању обичаја, као на пример: учесници, ритуале и формирање свадбене колоне код Срба.</p> <p>Српска народна ношња, приказивање мушке и женске ношње места живљења (чепац), њене карактеристике, кухињске справе и прибори (аван, наћве). Мода (тенденције) кроз векове, токови и разлози процеса промена.</p>		<p><i>Српски језик и књижевност:</i> књижевни одломци, етнографска штива.</p> <p><i>Визуелна култура:</i> ликовна уметност.</p> <p><i>Певање-музика:</i> музички снимци, празнични обреди.</p>
Кључни појмови/ појмови	Богатство мотива, религијска пракса, патријархални морал.	

Тематска целина/ Развојни циљ	Географски положај, природне вредности	Број часова 5
Раније стечено знање	Земље, државне границе, региони.	
Образовно-развојни циљеви	СТИЦАЊЕ знања везано за географске карактеристике Србије, особености региона у којима живе Срби (њихов број, састав	

тематске целине	становништва). Указивање на повезаност између природних ресурса, насељених места, начина живота и привређивања.	
Знања/развијни захтеви		Корелација
<p>Географски положај региона и подручја у Србији, описивање њених природних лепота и туристичких знаменитости. Природне и географске карактеристике северног дела Србије (Војводина, Нови Сад, Фрушка гора). На основу изворних материјала приказивање значајнијих центара, градова Србије (Београд, Ниш). Историјски и савремени српски градови (Рас, Крагујевац).</p> <p>На основу статистичких података географска дистрибуција становништва. Указивање на узајамну повезаност географског окружења и специфичних карактеристика мањинских група, објашњавање дефиниције животних услова. Упознавање са променама у начину живота на основу књижевних и историјских одломака.</p>		<p><i>Географија:</i> домаћи предели, земље.</p> <p><i>Српски језик и књижевност:</i> књижевни одломци.</p>
Кључни појмови/ појмови	Начин живота, регионалне карактеристике, развој подручја, вредности животне средине.	

Тематска целина/ Развојни циљ	Упознавање просторне уметности и стваралаштва српске народности	Број часова 4
Раније стечено знање	Иконопис, барокне цркве.	
Образовно-развијни циљеви тематске целине	Пружање помоћи у груписању уметничких дела, анализа и њихово доживљавање. Гране уметности као одраз епоха. Указивање на одраз епоха у појединим гранама уметности и повезаност ликовне уметности са другим гранама уметности.	
Знања/развијни захтеви		Корелација
<p>Препознавање стилских токова у архитектури у Срба, њихов усмени и писмени приказ (манастири у Студеници, Раваници). Основне карактеристике средњовековне архитектуре, византијска, моравска школа, основне карактеристике технике фрескописања и иконописања. Упознавање са ликовно-уметничким и архитектонским остварењима Срба у Мађарској, анализа њихове композиције. Најистакнутија уметничка дела, анализа најтипичнијих уметникових изражајних средстава (манастири: Српски Ковин, Грабовац).</p>		<p><i>Визуелна култура:</i> историја уметности.</p> <p><i>Српски језик и књижевност:</i> књижевни одломци.</p> <p><i>Историја, друштвено и грађанско образовање:</i> познавање друштва и информације о држављанству, уметност и друштво.</p>
Кључни појмови/ појмови	Византијски стил, Моравска школа, барок, иконопис.	

Тематска целина/ Развојни циљ	Прошлост и садашњост Српске основне и средње школе „Никола Тесла“ у Будимпешти	Број часова 2
Раније стечено знање	Српске школе, систем школа.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Истраживачки рад о Николи Тесли, чије име носи школа. Самостални избор и примена стручне литературе, пружање помоћи при самосталним пројектним презентацијама.	
Знања/развојни захтеви		Корелација
Животни пут Николе Тесле, живот и рад у Будимпешти, породичне везе, изуми, истраживања, одликовања. Историјске претпоставке данашње српске основне и средње школе: Печуј, Учитељска школа с јужнословенским наставним језиком, Помашка школа с јужнословенским наставним језиком, Будимпешта, Трг Ружа, Основна школа и гимназија. Приказ школе, њен профил, активности, упознавање српске културе и традиције школе, неговање традиција. Вођење истраживачких радова, самостална обрада стручне литературе. Самосталан избор и примена презентацијских техника.		<i>Српски језик и књижевност:</i> књижевни одломци. <i>Физика:</i> научници, проналазачи Електромагнетни таласи. <i>Информатика:</i> састављање презентације.
Кључни појмови/ појмови	Јужнословенска, српско-хрватска, српска школа.	

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	<ul style="list-style-type: none"> ☐ У току обраде наставног материјала развијање способности прикупљања и коришћења информација, аутоматска примена историјских појмова и израза. Проналажење приказа топографских садржаја: историјских догађаја на карти. ☐ Прошлост, обичаји, препознавање традиција и запажање промена на основу структурне и функционалне класификације. Кроз покрет драмско приказивање догађаја, збивања и појава. ☐ Упознавање природних лепота и вредности Србије, односно приказивање начина живота и измена у привређивању. На основу прикупљених информација припремање реферата о културолошким, етнографским и привредно-економским приликама у Мађарској. ☐ Кроз реч и приказ - дефинисање уметничких дела, архитектонских и природних простора. Разумевање повезаности између историјског доба и уметничког дела. ☐ Препознавање емоционалних, мисаоних, етичких и естетских вредности у уметности. Самостално доживљавање концерата, позоришних представа, културолошког богатства српске националне мањине.
---	--

